

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1คณะ 1 พื้นที่):
กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
Project to Develop Quality of Life and Uplift the Grassroots Economy
(1 Faculty, 1 Area) : A Case Study of the Community Vegetable Farming
Group in Kathu Subdistrict, Kathu District, Phuket Province

พหล รงค์กุล^{1*} รังสรรค์ พลสมิคร² กิตติศักดิ์ จิตต์เกื้อ² สุธาทอง หอมยา³ และวีรวัฒน์ อินทรทัต⁴

¹สำนักงานคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 หมู่ 6 ต.รัชฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000

²สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 หมู่ 6 ต.รัชฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000

³สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 หมู่ 6 ต.รัชฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000

⁴กลุ่มวิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 หมู่ 6 ต.รัชฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000

E-mail: pahol.r@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คณะ 1 พื้นที่) ได้ดำเนินการ ๓ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ ส่งเสริมรายได้แก่วิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมนวัตกรรมผลิตภัณฑ์การใช้ประโยชน์จากพืช โดยการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ การพัฒนาสูตรยาหม่องสมุนไพร วิธีการทำยาหม่อง วิธีการทำน้ำมันไพล วิธีการทำน้ำส้มควาย น้ำกระเจี๊ยบ การแปรรูปส้มควายและกระเจี๊ยบ สรรพคุณทางยา และความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมการยื่นขอมาตรฐานอาหารและยา (อย.) ถ่ายทอดแก่ชุมชน โดยดำเนินโครงการตามกรอบการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act : PDCA)

ผลจากการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คณะ 1 พื้นที่) ๓ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ในปีงบประมาณ 2565 -2567 ได้พัฒนาและจัดทำผลิตภัณฑ์ ทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ยาหม่อง 2) น้ำมันไพล 3) น้ำส้มควาย และ 4) น้ำกระเจี๊ยบ เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนที่เกิดจากการนำพืชในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, การใช้ประโยชน์จากพืช, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, เศรษฐกิจฐานราก

ระบุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด: SDG 8 (8.3)

ที่มาและความสำคัญ

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมนำมาใช้เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประกอบกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้กำหนดเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่บริการให้ครอบคลุม ทั้งด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้กำหนดมาตรการในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้ทุกคณะบูรณาการการจัดการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของ อาจารย์และนักศึกษาในการลงพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ตามศาสตร์ที่เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บริการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การขับเคลื่อนภารกิจด้านการพัฒนาท้องถิ่น ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้ดำเนินการสำรวจและลงพื้นที่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ตามศาสตร์ที่เชี่ยวชาญแขนงต่างๆ โดยมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน ให้ชุมชนมีคุณภาพทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไป คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จึงได้ดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจด้านการพัฒนาท้องถิ่น ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ และส่งเสริมรายได้แก่วิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์การใช้ประโยชน์จากพืช

ช่วงระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม พ.ศ.2564 – มีนาคม พ.ศ.2567

กลุ่มเป้าหมาย

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะตุ้ อำเภอกะตุ้ จังหวัดภูเก็ต และนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

การดำเนินโครงการ/กิจกรรม/วิธีการประเมิน

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คณะ 1 พื้นที่) : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะตุ้ อำเภอกะตุ้ จังหวัดภูเก็ต ได้ดำเนินโครงการตามหลักการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act : PDCA) เพื่อให้เกิดการ "วางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง" โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยการดำเนินโครงการมีรายละเอียด 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การวางแผน (P) ครอบคลุมทั้งในส่วนของเป้าหมายการดำเนินงาน การกำหนดการประเมินความสำเร็จ แนวทางการดำเนินงาน และกรอบระยะเวลาการดำเนินงาน โดยคณะทำงานประชุมวางแผนศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของชุมชน

2) การลงมือปฏิบัติ (D) ดำเนินงานโครงการโดยทำการลงพื้นที่ประสานงาน แจ้งประชาสัมพันธ์ การดำเนินโครงการ ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับภาคีที่เกี่ยวข้องและรับฟังความคิดเห็นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกันแบบบูรณาการ รายละเอียดดังภาพที่ 1 และดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 ผลลัพธ์ตามที่วางแผนไว้ รายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับภาคีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2 การดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คณะ 1 พื้นที่) :
 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

3) การตรวจสอบ (C) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและกรอบระยะเวลา และทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินงาน รายละเอียดดังภาพที่ 3

4) การปรับปรุง (A) วิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการ ช่องว่างของการดำเนินงานและการบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัด เพื่อนำไปสู่ปรับปรุงแก้ไขแผนและการปฏิบัติให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 3 การติดตามการดำเนินโครงการและรับทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินงาน

สรุปผลการดำเนินงานและประเด็นสำคัญที่ได้จากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คณะ 1 พื้นที่) ขึ้น โดยมีพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายหลังจากการลงสำรวจพื้นที่ชุมชน และได้รับการประสานจากผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ถึงความต้องการนำประโยชน์ของพืชในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มแนวทางในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน

จากการสำรวจความต้องการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้นำความต้องการและข้อเสนอแนะจากกลุ่มมาวางแผนในการดำเนินงานและได้กำหนดร่วมกับกลุ่มเพื่อพัฒนาและจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชนจำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ยาหม่อง 2) น้ำมันไพล 3) น้ำส้มควาย และ 4) น้ำกระเจี๊ยบ หลังการวางแผนและร่วมกำหนดกับวิสาหกิจชุมชน ทางคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นำองค์ความรู้ต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญและคณาจารย์ภายในคณะฯ ถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายการจัดทำผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์ หลังจากการดำเนินงานต่างๆ ที่คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ดำเนินงานภายในชุมชน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ได้ดำเนินการและนำ

องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับมาจัดทำผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ผลิตภัณฑ์ รายละเอียดดังภาพที่ 4 โดยการนำพืชในท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป รายละเอียดดังภาพที่ 5

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์จากโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คนละ 1 ฟันที่) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ภาพที่ 5 การแสดงนิทรรศการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากโครงการ

อภิปรายผลการดำเนินงาน/บทสังเคราะห์ระดับและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (1 คณะ 1 พื้นที่) : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะตุ้ อำเภอกะตุ้ จังหวัดภูเก็ต ได้ดำเนินโครงการตามหลักการบริหารงานคุณภาพ (Plan Do Check Act : PDCA) เพื่อให้การจัดทำโครงการฯ สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและยกระดับการพัฒนาชุมชนเพื่อบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ยาหม่อง 2) น้ำมันไพล 3) น้ำส้มควาย และ 4) น้ำกระเจี๊ยบ ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และส่งเสริมการร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (partnership) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินงานของโครงการ รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และเกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (mutual benefits) โดยเฉพาะการเสริมสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเครือวัลย์ มาลาศรี และคณะ (2565) ที่ทำการยกระดับเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน : การยกระดับสินค้า OTOP (ถั่วตัด) สินค้าของฝากที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการชุมชนหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น อีกทั้งยังเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดผลงานวิชาการ (knowledge sharing and scholarship) จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกปฏิบัติให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะตุ้ อำเภอกะตุ้ จังหวัดภูเก็ต มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการถ่ายทอดองค์ความรู้
2. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชผักเกษตรในชุมชน ตำบลกะตุ้ อำเภอกะตุ้ จังหวัดภูเก็ต มีนวัตกรรมผลิตภัณฑ์การใช้ประโยชน์จากพืช

เอกสารอ้างอิง

[1] สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). คู่มือการจัดทำโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ. สืบค้น เมษายน 1, 2567 จาก <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/06/PRJ210665.pdf>.

[2] เครือวัลย์ มาลาศรี. (2565). ยกระดับเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน : การยกระดับสินค้า OTOP (ถั่วตัด) สินค้าของฝากที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการชุมชนหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น. ใน ประชุมวิชาการระดับชาติ Engagement Thailand ครั้งที่ 8 (The 8th Engagement Thailand Annual Conference 2022) วันที่ 9-11 สิงหาคม 2565 (หน้า 1074-1081). ตีพิมพ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย